

Ulkosuomalaisstrategian laatiminen: hanketyöryhmän 2. kokous 24.3.2021

Osallistajat:

SM: Marja Avonius (pj), Mariana Salgado, Petra Tikka, Tiina Pelkonen

UM: Leena Liukkonen, Sanna Selin, Johanna Kotkajärvi

TEM: Pipa Turvanen

OKM: Satu Paasilehto

STM: Sanna Kuorikoski

Suomi-Seura: Tina Strandberg, Kaisa Pudas

Siirtolaisuusinstituutti: Saara Pellander, Tuomas Hovi

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Puheenjohtaja kertasi työsuunnitelman (liite 1) ja tämän päivän kokouksen agendan.

2. Tulevan ohjelman tavoitteet

Suomi-Seura esitteli heidän ajatuksiaan tulevan ohjelman tavoitteisiin liittyen (liite 2). Nykyisessä ohjelman haasteita ovat olleet koordinaatio ja seurannan puute: voisiko jatkossa olla ulkosuomalaisasioista vastaava henkilö valtionhallinnossa ja ohjelman säännöllinen seuranta, esim. kerran vuodessa. Suomi-Seuran tavoitteet oli jaoteltu neljän otsikon alle: rajoista riippumattomat palvelut ja paluumuuton edistäminen, demokratian ja osallisuuden vahvistaminen, ulkosuomalaisten kulttuuri- ja koulutuspalvelut ja identiteetin vahvistaminen sekä ulkosuomalaiset elinkeinoelämän voimavarana.

Käytiin läpi muiden osallistujien tavoitteita sekä keskustelua Suomi-Seuran esityksen pohjalta. Puheenjohtaja/SM totesi, että Suomi-Seuran esitys on hyvin kattava ja sen voisi jo nähdä pohjana strategian tavoitteiden määrittelylle. SM:n osalta yleisesti toiveena on laaja-alainen ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa tehty kokonaisuus, jonka tavoitteet on aseteltu mitattavalla tavalla ja joka sisältää myös mallin strategian toimeenpanon seurannalle. Ulkosuomalaisten itsensä osallistamisen ja kestävän kehityksen periaatteiden tulisi näkyä strategiassa. Aiemmassa ohjelmassa mainitut kansalaisuusasiat ovat edelleen ajankohtaisia, kuten myös passi- ja henkilökorttipalvelut ja näihin liittyvistä tavoitteista puhutaan vielä Migrin ja Pohan kanssa.

UM:n konsulipalveluiden näkökulmasta ulkosuomalaisiin liittyen on tärkeää vahvistaa sähköisiä ja ulkoistettuja palveluita. Viestinnän näkökulmasta mm. digitalisaation hyödyntäminen ja viestinnän tapojen kehittäminen sekä aiempaa parempi kohdentaminen ulkosuomalaisille. UM mainitsi Virtual Finland hankkeen. Maakuvatyo ja viennin edistäminen ovat UM:lle keskeisiä. Muiden maiden käytäntöjä selvitetään edustustoille annettulla toimeksiannolla, johon saadaan vastauksia huhtikuun alkupuolella. OKM kertoi, että heillä asiaa ulkosuomalaisasioita pohtimaan on perustettu oma ryhmä ja tavoitteita katsotaan siinä vielä tarkemmin. Digitaalisuus on keskeistä myös OKM:n osalta: ihmisten digivalmiudet ovat parantuneet. Digitaalisten kulttuurihankkeiden kehittäminen

olisikin tärkeää. OKM viittasi Suomi-Seuran esitykseen digitaalisista kirjastoista, kuten myös yleisesti Suomi-koulujen sekä kulttuuriin ja koulutukseen liittyviin palveluihin ja niiden tärkeyteen. Resurssien lisääminen palveluihin voi olla vaikeaa, mutta laadullista kehittämistä voidaan tehdä. Jatkuvan oppimisen ajatus on keskeistä myös ulkosuomalaisten osalta. Suurin osa ulkosuomalaisista on muita kuin lapsiperheitä.

TEM mainitsi osaamisperusteisen maahanmuuton ja kansainvälisen kasvun tavoitteet. Pohdittu, tulisiko olla osaamisperusteisen maahanmuuton osalta ulkosuomalaisille kohdennettu houkutteluohjelma. Pohdittava myös, miten paluumuuttajien työllistymistä voidaan edistää. Toisaalta kyse on työelämän vastaanottavuudesta (työelämän monimuotoisuusohjelma), lisäksi pohditaan kohdennettuja palveluita paluumuuttajien työllistämisen edistämiseen, johon liittyvä pilotti on käynnissä Varsinais-Suomessa: jatkossa mahdollisesti näiden toimien laajentaminen kaikkialle Suomeen. Myös pätevöittämisspolkujen ja laillistamisväylien kehittäminen. Toivoi keskustelua siitä, minkä verran paluumuuttoa toivotaan, mikä osuus osajista paluumuuttoa.

STM näkökulmasta keskeistä on ulkosuomalaisten sosiaaliturvaoikeuksista tiedottaminen. Tiedotusta on, mutta miten tiedotetaan tarpeeksi selkeästi ja oikeita väyliä pitkin. Esimerkiksi tarkoituksenmukainen tiedottaminen ulkosuomalaisten omien järjestöjen kautta, viestinnälliset lähettiläät. Ulkomailla oleskelevat kansalaiset eivät usein tunne sosiaaliturvan rajoja tilapäisen tai pysyvemmän oleskelun tilanteissa: tiedotus on siis keskeistä STM:n näkökulmasta.

Siirtolaisuusinstituutti totesi, että heidän kannaltaan on keskeistä tiedon ja tutkimuksen kerääminen ulkosuomalaisista säännöllisesti myös tulevaisuudessa, mikä kytkeytyy myös strategian osallistavuuden tavoitteeseen. Instituutti olisi mielellään jatkossakin tiedon keräämisessä mukana: tutkimukseen pohjaaminen on tärkeää. Mainitsi myös sähköiset palvelut, joita instituutti tuottaa myös itse: siirtolaisrekisteri ja sukututkimuspalvelut. Viittasi tavoitteiden mitattavuuteen ja seurannan tärkeyteen: usein heikkouksia strategioissa. Siirtolaisuusinstituutti viittasi myös Suomi-Seuran esityksessä mainittuun ulkomailta hankitusta kokemuksesta ja sen arvostamisesta: tämä asennemuutos olisi tärkeä. Myös verkostoitumisen mahdollisuudet: esim. tutkijoiden näkökulmasta keskeistä jos ajatellaan paluumuuttoa, vaikea palata ilman suomalaisia verkostoja ja kontakteja.

Moni Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselyyn vastanneista jätti yhteystietonsa mahdollista jatkotutkimusta varten, esim. muutaman vuoden kuluttua. Tutkimuksen perusteella toiveet ja palvelutarpeet liittyvät esim. YLE:n ohjelmiin, koulutukseen, verotukseen ja eläkkeeseen liittyvään neuvontaan ja sähköiseen tunnistautumiseen eli hyvin käytännönläheisiin asioihin. Raportti valmistuu huhtikuun aikana.

Käytiin keskustelua esiin nousseista teemoista. Suomi-Seura viittasi TEM kysymykseen siitä, minkä osuuden osajista ajateltaisiin olevan paluumuuttoa ja kysyi, millä keinoilla houkutellaan palaamaan. Tällä hetkellä ei tutkimustietoa palaajien kokemuksista: tarvittaisiin tietoa keinoista, joilla tavoitteeseen voidaan päästä. Esimerkiksi mihin viime

vuonna palanneet ovat päätyneet, etsivätkö töitä vai palanneet ulkomaille. PJ tuki tietoperusteista lähestymistapaa.

Suomi-Seuran puolelta myös painotettiin ulkosuomalaisten näkemistä yhteiskunnan osana. Myös selvityksissä olisi tärkeää nähdä tällä tavalla. Viittasi muuttuva ulkosuomalaisuus - kyselytutkimukseen: toiveet ovat käytännöllisiä, sujuva arki paikasta ja aikavyöhykkeestä huolimatta.

Siirtolaisuusinstituutti mainitsi, että kyselyn vastaajat tunsivat yllättävän huonosti ulkosuomalaisten järjestötoimijoita: tiedotuksen parantaminen voisi siis olla keskeistä. Identiteettiin liittyen huomautti, että monesti ihmiset kiinnittyvät maan sijasta pienempään maantieteelliseen paikkaan: alueellisella tasolla identiteetin vahvistaminen suomalaisen identiteetin rinnalla, paikallinen kiinnittyminen. Suomi-Seura kommentoi, että tämä nousut myös heillä esiin: ruohonjuuritaso on tärkeä. Suomi-Seura tekee parhaillaan identiteettiin liittyvää kartoitusta.

SM:n puolelta mainittiin kansalaiset, jotka ovat kirjoilla Suomessa, mutta käytännössä asuvat ulkomailla. Suomi-Seura totesi tuntevansa ilmiön, joka liittyy erityisesti Viroon ja Espanjaan: hyvä tiedostaa.

Siirtolaisuusinstituutti mainitsi ulkosuomalaisuuden muuttumisen: ulkosuomalaiset eivät ole homogeeninen ryhmä, esim. suomen kieli ei yhdistä kaikkia. Moninaisten taustojen huomioiminen myös strategiassa on tärkeää.

PJ kiitti hyvästä keskustelusta, joka loi jo strategia-asiakirjaa ajatellen siltoja ja yhteisiä tulokulmia eri hallinnonalojen välille.

3. Viestintäsuunnitelma

SM:n puolelta esiteltiin viestintäsuunnitelma, jota pyydettiin muita työryhmän jäseniä täydentämään omalta osaltaan.

Suomi-Seura totesi, että valtionhallinnon eri toimijat eivät ole ulkosuomalaisille välttämättä tuttuja ja ehdotti, että voitaisiin visualisoida yhteiskuva toimijoista. SM:n puolelta ehdotusta pidettiin hyvänä.

4. Tulevaisuus-työpajat

SM esitteli työpajoja, joissa kuullaan eri ulkosuomalaisryhmiä. Suunnitteilla kolme työpajaa: lapsille (14-18-vuotiaat), tutkijataustaiset, Finnish Women Worldwide -järjestön aktiivit. Työpajat on tarkoitus järjestää huhtikuun aikana ja niissä hyödynnetään Mural-alustaa.

5. Jatkoaskeleet

Puheenjohtaja palasi työsuunnitelmaan ja esitteli siirtymisen seuraavaan vaiheeseen. Seuraavan kahden kuukauden aikana saadaan lisää taustatietoa ja pidetään kuulemisia:

Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen tulokset, Aallon Design for Government -kurssin työt, SM:n työpajat ja mahdolliset muut kuulemiset sekä UM:n selvitys ulkokansalaispolitiikoista verrokkimaissa. Seuraava työryhmäkokous pidetään 26.5 klo 9-11. Seuraavalla viikolla Suomi-kylään liittyvä viestintäkokous.

Työryhmän jäsenten olisi nyt hyvä alkaa pohtia millaisia ulkosuomalaisten ryhmiä ja järjestöjä ja oman alan asiantuntijoita tulisi kuulla ja mitä muita keinoja voitaisiin hyödyntää taustatiedon keräämisessä. Seuraavassa kokouksessa ainakin tilannekatsaus, SM esittelee mallin tavoiteasiakirjoille, käydään keskustelua valmistuneiden selvitysten pohjalta, katsotaan viestinnän ja erityisesti Suomi-kylän suunnitelmaa.